

Застосування цих методичних рекомендацій слід здійснювати засобами комп'ютерної техніки при наявності баз даних декларації по податку на прибуток та податку на додану вартість.

Матеріали експрес-аналізу фінансового стану підприємств можуть бути використані для вибору першочергових платників податків для проведення податкового контролю.

Л. М. Гавриловська, канд. екон. наук
Київський національний економічний університет

ПРАКТИЧНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ВЕКСЕЛІВ В АРБІТРАЖНІЙ ПРАКТИЦІ

Пропозиції та практичні рекомендації щодо використання векселів в арбітражній практиці з вексельними операціями. Відповідно до р. II п. 1 «Правил виготовлення і використання вексельних бланків», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.1992 р. № 528, «векселі можуть видаватись лише для оплати за поставлену продукцію, виконані роботи та надані послуги, за винятком векселів Мінфіну, Національного банку та комерційних банків України, а ... не були надані послуги відповідно до умов договору, то вексель ... був переданий в порушення вищезазначених правил».

Регулювання вексельного обігу в Україні на час передачі векселів та імітування векселів не було чітким і однозначним.

Згідно зі статтею 7 Закону України від 12.09.1991 р. № 1543-ХІІ «Про правонаступництво» Україна є правонаступником прав і обов'язків за міжнародними договорами Союзу РСР, які не суперечать Конституції України та інтересам республіки.

25.11.1936 р. СРСР приєднався до Конвенції, підписаної 07.06.1930 р. в Женеві, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі з урахуванням застережень, вказаних у Додатку II до Конвенції.

Постановою ЦВК і РНК СРСР від 07.08.1937 р. № 104/1341 було затверджено Положення про переказний і простий вексель. Зазначене положення повністю відтворює текст Уніфікованого закону про переказні векселі та прості векселі, за винятком частини 1 статті 31, частини 2 статті 38, частини 4 статті 48, частини 2 статті 52, в яких знайшли відображення застереження, з урахуванням яких СРСР приєднався до Конвенції.

Постановою Верховної Ради України «Про застосування векселів в господарському обороті України» від 17.06.1992 р. №

2470-ХІІ в Україні було введено вексельний обіг з використанням простого і переказного векселів відповідно до Женевської конвенції 1930 року.

Таким чином, з урахуванням положень Закону України від 12.09.1991 р. № 1543-ХІІ «Про правонаступництво», вексельний обіг в Україні до ратифікації Україною Женевської Конвенції 1930 року здійснювався не безпосередньо за нормами Уніфікованого закону про переказні векселі та прості векселі, а з урахуванням застережень, прийнятих СРСР, тобто відповідно до Положення про переказний і простий вексель, затвердженого постановою ЦВК і РНК СРСР від 07.08.1937 р. № 104/1341.

Згідно з Законом України «Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі» від 06.07.1999 р. № 826-ХГУ Україна приєдналася до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі.

Відповідно до повідомлення Генерального секретаря ООН, Женевська конвенція 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, набрала чинності для України 06.01.2000 р. (лист Міністерства закордонних справ України від 25.10.1999 р. № 4.3/26-1169).

З 05.04.2001 р. набрав чинності Закон України «Про вексельний обіг в Україні» від 05.04.2001 р. № 2374-ІІІ, що містить застереження, з урахуванням яких Україна приєдналася до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі.

Враховуючи вищевикладене, вексельний обіг в Україні здійснювався:

до 06.01.2000 р. — відповідно до Положення про переказний і простий вексель, затвердженого постановою ЦВК і РНК СРСР від 7.08.37 № 104/1341;

з 06.01.2000 р. до 05.04.2001 р. — відповідно до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі;

з 05.04.2001 р. — відповідно до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі з Урахуванням положень Закону України «Про вексельний обіг в Україні» від 05.04.2001 р. № 2374-ІІІ.

Застереження, які містяться в розділі II п. 1 «Правил виготовлення і використання вексельних бланків», затверджених

постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.1992 р. № 528 відносно того, що векселі можуть видаватись лише для оплати за поставлену продукцію, виконані роботи та надані послуги, за винятком векселів Мінфіну, Національного банку та комерційних банків України, звужують сферу застосування векселів в порівнянні з вищепереліченими нормативними актами. Відповідно до норм статті 17 Закону України «Про міжнародні договори України» від 22.12.93 р. №3767-ХІІ, якщо міжнародним договором встановлені інші правила, ніж ті, які встановлені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору.

На думку аудиторів, тлумачення вищевказаної норми як заборона здійснення передплати векселями не відповідає діючому законодавству. Підставою для цього висновку є наступне:

1. Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, діючий на території України згідно з Законом України «Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року» від 06.07.99 р. № 826-ХГУ, не містить вимог щодо строків передачі векселя (до/після поставки). Більш того, вказана вище норма щодо видачі векселя тільки для оплати за поставлену продукцію, виконані роботи і надані послуги суперечить, наприклад, статті 3 Уніфікованого закону про переказні векселі та прості векселі, відповідно до якої вексель може бути видано за наказом самого векселедавця. Видача векселя наказом самого векселедавця означає, що векселедавцем і векселеодержувачем є одна й та сама особа, тобто вимога постачання товару, тим більш до видачі векселя, в даному разі не може бути виконана взагалі.

2. Пунктом 2 Постанови Верховної Ради «Про застосування векселів в господарському обігу України» від 17.06.92 р. № 2470-ХІІ повноваження КМУ і НБУ обмежувались розробкою та затвердженням правил виготовлення вексельних бланків. Встановлювати обмеження вексельного обігу КМУ і НБУ вповноважені не були. Відповідно до ст. 116 Конституції України Кабінет Міністрів України повинен забезпечувати виконання Конституції і Законів України, але не підмінювати Верховну Раду України, який згідно зі ст. 92 Конституції України має виключне право приймати нормативні акти, котрі регламентують функціонування фінансового ринку.

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України Кабінет Міністрів України та Національний банк України, як і всі інші органи державної влади, зобов'язані діяти тільки на підставі, в

рамках повноважень і способом, які передбачені Конституцією і законами України. Ці конституційні вимоги вказаними органами при встановленні обмежень вексельного обігу були порушені.

Відповідно до ст. 73 Уніфікованого Закону про переказні векселі і прості векселі, простий вексель містить безумовне зобов'язання сплатити відповідну суму. Згідно з нормами ст. 21 Закону України від 18.06.1991 р. № 1201-ХІІ «Про цінні папери та фондову біржу», вексель — це цінний папір, якій містить безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання строку відповідну суму грошей власнику векселя (векселедержателю). Тобто за своїм змістом і за своєю природою вексель не пов'язується з будь-якими спеціальними, суворо обумовленими господарськими операціями, а носить абстрактний характер, необтяжений якимись конкретними діями осіб, які причетні до векселю.

Слід узяти до уваги, що відповідно з принципом, який закладено в тій же статті 19 Конституції України, юридичні і фізичні особи, які не є органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами, мають право здійснювати будь-які дії, які прямо не заборонені законами України.

3. Пунктом 1 Постанови Верховної Ради «Про застосування векселів в господарському обігу України» від 17.06.92 р. № 2470-ХІІ всім суб'єктам господарської діяльності запропоновано «ввести вексельний обіг з застосуванням переказного і простого векселя відповідно до Женевської конвенції 1930 року». Таким чином, у Підприємства було формальне право застосовувати в даному випадку вказану міжнародну конвенцію.

Беручи до уваги, що Правила виготовлення і використання вексельних бланків, які затверджені Постановою КМУ і НБУ від 10.09.92 р. № 528, неправомірно і без достатніх підстав звужують сферу застосування векселів у порівнянні з вищевказаною конвенцією, слід керуватися ст. 17 Закону України «Про міжнародні договори України» від 22.12.93 р. № 3767-ХІІ, відповідно до якої, якщо міжнародним договором України встановлені інші правила, ніж ті, які встановлені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору. Тим більш, що нормативні акти КМУ і НБУ є підзаконними актами.

Ю. М. Галдецька, аспірантка
Київський національний економічний університет